

ring waarin het kabinet-Schermerhorn alle contact met de Republiek en met Soekarno, 'marionet der Japanners', had afgewezen) in de katholieke, anti-revolutionaire en liberale dagbladen alsook in *Het Vrije Volk* (SDAP, spoedig PvdA) was onderschreven – kritiek was slechts duidelijk geuit in *De Waarheid* en, hier en daar iets minder duidelijk, in het dagblad *Het Parool* en in vier linkse weekbladen, waaronder *Vrij Nederland*. Later in oktober alsmede in november en december kwamen uit Indië talrijke berichten over de *Bersiap*-acties; dat deze plaatsvonden tegen de zin van de nieuwe minister-president van de Republiek, Sjahrir, was niet bekend – de afkeer van de Republiek en met name van Soekarno werd versterkt. Dat betekende niet dat de publieke opinie als geheel zich op het standpunt stelde dat in Indië alles bij het oude moest blijven, althans: toen het Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Publieke Opinie, het Nipo, begin februari '46 de vraag stelde: 'Vindt u dat ieder volk, of het nu blank, zwart of bruin is, recht heeft op onafhankelijkheid?', werd daar door 90 % van de ondervraagden op geantwoord met 'ja' en slechts door 9 % met 'neen' (1 % had geen oordeel). Die voorkeur voor onafhankelijkheid ('vrijheid'), niet onbegrijpelijk bij een volk dat zelf vijf jaar onderdrukking achter de rug had, droeg evenwel een algemeen, abstract karakter en behelsde geen antwoord op de vraag hoe men het regeringsbeleid inzake Indië beoordeelde. Die vraag werd gesteld, kort nadat het kabinet-Schermerhorn op 10 februari het zelfbeschikkingsrecht van Indonesië, dat overigens pas na geruime tijd verwezenlijkt moest worden en dan eventueel gekoppeld zou zijn aan arbitrage, had erkend. De vraag luidde: 'Bent u het eens of niet eens met de manier waarop onze regering de Indische kwestie behandelt?' Antwoord: 'eens' 36 %, 'oneens' 30 %, 'geen oordeel' 34 %. Een hoog percentage, dat laatste! En hoe moest dat 30 % 'oneens' geïnterpreteerd worden? Dat antwoord was gegeven zowel door personen (communisten en links-socialisten) die vonden dat de regering ten onrechte alle contact met de Republiek had afgewezen, als door anderen die, conform de parolen van de Stichting 'Indië in nood, geen uur te verliezen', meenden dat veel forser moest worden opgetreden tegen de terreur waarvan Nederlanders, Indische Nederlanders en Ambonnezen het slachtoffer waren geworden.

☐ Hoe spraken de kerkgenootschappen zich uit?

Bij de grootste twee: de Rooms-Katholieke en de Nederlandse Hervormde Kerk, bleef het oude verlangen om heel Indië voor het Christendom te winnen een belangrijke rol spelen. De aartsbisschop, kardinaal de Jong, die er over het algemeen conservatieve opvattingen op nahield, deed in januari '46 van zijn standpunt blijken. Hij liet toen op zondag de